

УДК 821.111(73).09

**ПЕРЕДАЧА БЕЛАРУСКОЙ КУЛЬТУРНОЙ СПЕЦИФИКИ НА ШВЕДСКУЮ МОВУ
(НА ПРЫКЛАДЗЕ ШВЕДСКАМОЎНЫХ ІНТЭРНЭТ-КРЫНІЦ
З ДАВЕДАЧНАЙ ІНФАРМАЦЫЯЙ ПРА БЕЛАРУСЬ)**

Н.Ю. ФЁДОРОВА

(Прадстаўлена: Я.А. ПАПАКУЛЬ)

Артыкул прысвечаны праблеме перадачы беларускай культурнай спецыфікі сродкамі шведскай мовы на матэрыяле інтэрнэт-крыніц Швецыі з даведачнай інфармацыяй пра Беларусь. У якасці ўзораў выкарыстаныя прыклады назваў беларускіх нацыянальных страваў і музычных інструментаў. Асноўным спосабам перадачы рэалій з'яўляецца спалучэнне транслітэрацыі і апісання.

Мова адыгрывае, бадай, найважнейшую ролю ў кожнай культуры. Яны знаходзяцца ў бераспыннай узаемасувязі. Мова выступае носьбітам і люстэркам культуры, дзе адлюстроўваецца не толькі навакольны свет чалавека, але і менталітэт народа, яго традыцыі, звычаі, сістэма нормаў і каштоўнасцяў [1, с. 72].

Сукупнасць матэрыяльных і духоўных каштоўнасцяў, якія характэрныя для аднаго народа, але не характэрныя для іншага складаюць сацыякультурны фонд, які знаходзіць адлюстраванне ў мове [2, с. 18]. Для ажыццяўлення міжкультурнай камунікацыі недастаткова толькі ведаць мовы. Перакладчыкі павінны авалодаць чужой культурай і гісторыяй для разумення тэкстаў на замежнай мове і для паспяховага ажыццяўлення міжкультурнай камунікацыі. Таксама перакладчыкі з'яўляюцца транслятарамі сваёй культуры, таму яны павінны ведаць каштоўнасці і гісторыю сваёй краіны. Лексіка мовы адыгрывае значную ролю ва ўстанаўленні міжкультурнай камунікацыі, бо ў семантычнай структуры слова присутнічае розная інфармацыя аб сістэме каштоўнасцяў той ці іншай нацыянальнасці [3]. Міжкультурныя адрозненні могуць праяўляцца ў адсутнасці эквівалента адзінкі мовы арыгінала ў мове перакладу, якія могуць быць прычынай перакладніцкіх памылак, тым самым, гэта можа адлюстроўвацца на паўнацэннасці камунікацыі [4]. Міжкультурныя адрозненні асабліва ярка праяўляюцца ў словах-рэаліях, якія адлюстроўваюць культурную і нацыянальную спецыфіку таго ці іншага народу. Варта адзначыць, што на сённяшні дзень перадача культурнай спецыфікі ў моўнай пары беларуска-шведская, шведска-беларуская застаецца нявывучанай, таму перакладчыкам-пачаткоўцам карысна будзе прааналізаваць спосабы іх перакладу.

Л. С. Бархударэў вызначае рэаліі як словы, якія абазначаюць прадметы, паняцці і сітуацыі, што не існуюць у практычным досведзе людзей, якія будуць размаўляць на іншай мове. Сюды адносяць словы, якія абазначаюць рознага кшталту прадметы матэрыяльнай і духоўнай культуры, уласцівыя толькі гэтаму народу [5].

Перадача рэалій можа ажыццяўляцца з дапамогай транскрыпцыі, транслітэрацыі, перакладу, калькавання, апісання, а таксама спалучэння транскрыпцыі ці транслітэрацыі з апісаннем.

Для аналізу былі адабраныя інтэрнэт-рэсурсы Швецыі з інфармацыяй пра культуру і традыцыі Беларусі. У выніку былі знойдзеныя рэаліі, якія адносяцца да нацыянальнай кухні і музычных інструментаў. Так, у тлумачальным слоўніку беларуская страва *драчона* мае наступнае значэнне «абласное слова дранік; бабка з дранай бульбы» [6]. На шведскую мову яно перакладаецца памылкова, бо яго транслітэруюць з рускай мовы як *dracheny*, а таксама мае наступнае апісанне: «en potatisrätt med svamp» [7] (страва з бульбы з грыбамі), якое не супадае з арыгінальным значэннем.

Слова *дранік* – «аладка, блін з дранай бульбы» [8, с. 183] перакладзена з беларускай мовы з дапамогай транслітэрацыі як *draniki*, але таксама мае памылковае растлумачэнне: «potatispannkakor med stekt svamp och gräddfil som serveras med inlagda bär» [7] (бліны з бульбы са смажынамі грыбамі і смятанай, якое падаецца з марынаванымі ягадамі). На шведскім сайце беларускае слова *мачанка* («страва з сала, мяса і каўбасы, падкалочаная мукой» [8, с. 339]) транслітаруецца з рускай мовы: *tochanka*, але мае больш-менш правільнае апісанне: «en tjock soppa blanda med flott som ackompanjeras av pannkakor» [7] (густы суп, змешаны з салам, які падаецца з блінамі). З дапамогай транслітэрацыі перадаецца *бярозавы сок: byarozovu sok*, а далей ідзе рустлумачэнне ў выглядзе перакладу: *björkjuice* [7]. Слова *квас* – «кіславаты напой, прыгатаваны на вадзе з хлеба, соладу, а таксама з фруктаў, ягадаў» [8, с. 288] перадаецца з дапамогай транслітэрацыі і апісання: «En annan vanlig dryck är kvas, som görs av malt, mjöl, socker, mint och frukt <...>» [7] (другім распаўсюджаным напоём з'яўляецца квас, які робіцца з соладу, мукі, цукру, мяты і фруктаў), але апісанне толькі часткова супадае з арыгінальным значэннем слова *квас*.

Назва беларускага народнага інструмента *цымбалы* перадаецца з дапамогай транслітэрацыі як *tsymbali*, але ў дужках дадаецца паясненне – *hackbräde* [9], што з’яўляецца падобным музычным інструментам да цымбалаў. Назва іншага музычнага інструмента *дуда* («народны духавы музычны інструмент з дзвюх і больш трубак, устаўленых у скураны мяшок або пазыр, які надзімаецца праз трубку; валынка» [8, с. 186]) часта перакладаецца на шведскую мову як *säckpipa* (валынка). На першы погляд яны падобныя, але, калі крыху паглыбіцца ў музычную навуку, то яны адрозніваюцца. Таму лепей перадаваць слова *дуда* з дапамогай змешанага спосабу (транслітэрацыі і апісання), а для поўнага разумення дадаць *säckpipa* ў дужках.

Такім чынам, спалучэнне транслітэрацыі і апісання з’яўляецца самым распаўсюджаным варыянтам перадачы рэалій у шведскіх інтэрнэт-крыніцах з інфармацыяй пра культуру Беларусі. Назвы беларускіх страваў *драчона* і *мачанка* перададзены на шведскую мову не з беларускай, а з рускай мовы: *dracheny*, *tochanka*. Слова *квас* (*kvas*), *мачанка*, *цымбалы* (*tsymbali*) маюць амаль што дакладнае апісанне. Слова *дранікі* (*draniki*), *драчона* маюць памылкова тлумачэнне, бо яно не супадае з сапраўднымі значэннямі словаў. Беларускі нацыянальны музычны інструмент *дуда* лепей перадаваць з дапамогай транслітэрацыі і апісання, а ў дужках дадаць шведскае слова *säckpipa*. Слова *бярэзавы сок* перадаецца з дапамогай транслітэрацыі і пераклада: *byarozovy sok*, *björkjuice*.

ЛІТАРАТУРА

1. Садохин, А. П. Введение в теорию межкультурной коммуникации / А. П. Садохин. – М. : Высш. шк., 2005. – 310 с.
2. Виноградов, В. С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы) / В. С. Виноградов. – М. : Изд-во Ин-та общ. сред. образования РАО, 2001. – 224 с.
3. Басава, Г. Міжкультурная камунікацыя XXI века: праблемы і перспектывы / Г. Басава // Журналістыка – 2004 : матэрыялы 6-й Міжнар. навук.-практ. канф. / рэдкал.: В. П. Вараб’еў (адк. рэд) [і інш.] – Мінск, 2004. – Вып. 6 – С. 45–46.
4. Скакун, Г. А. Лингвокультурные различия и перевод как способ их преодоления / Г. А. Скакун // Актуальные проблемы теории и практики перевода : сб. науч. ст. / редкол.: Т. Ф. Иванова (отв. ред.) [и др.]. – Минск : МГЛУ, 2014. – С. 109–111.
5. Бархударов, Л.С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода) / Л. С. Бархударов. – М. : Междунар. отношения, 1975. – 240 с.
6. Тлумачальны слоўнік беларускай мовы [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <http://www.skarnik.by/tsbm/20976>. – Дата доступу: 18.04.2016.
7. Vitryssland [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.foodetc.se/vitryssland.htm>. – Дата доступа: 17. 04. 2016.
8. Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы : больш за 65 000 слоў / пад. рэд. М. Р. Судніка, М. Н. Крыўко. – Мінск : БелЭн, 1996. – 784 с.
9. Kultur i Vitryssland [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.vitryssland.nu/kultur-i-vitryssland/>. – Дата доступа: 17. 04. 2016.
10. Russian-Swedish & Swedish-Russian Dictionary (v. 7.3.1) [Electronic resource]. – 1 электрон. опт. диск (CD-ROM).